

M

Hattula, Ihalempi, Toukolan tl.
=====

Kirkkomäki.

Esineen 9563:2:n löytöpaikka.

Syyskesällä 1928 löysi maanviljelijä Jalmari Kerälä Ihalemmin kylän Toukolan talon pihan takalistolla sijaitsevalta kummulta perunakuoppaa kaivaessa pronssisen hevoskenkäsoljen. Samalla oli löydetty hauras pääkallo, joitakin pieniä luita sekä pieni rahaa muistuttava ja nyttemmin kadoksiin joutunut koru (kts. maisteri Urho Tuomolan kirjettä 23/9 1932).

Muinaistieteellisen Toimikunnan määräyksestä kävin kyseessä olevaa löytöpaikkaa tarkastamassa elokuussa 1933.

Löytöpaikka on n. 250 m:n päässä Lehijärvestä, läpimitaltaan n. 60 - 70 m (Tuomolan mukaan) laaja, loivasti laskeva, melko tasainen kumpu. Osa kummusta on jo aikaisemmin hiekanoton kautta hävitetty.

Tutkin kyseessäolevan perunakuopan seiniä, tuloksetta. Paikalla oli hyvin hienoa hietamaata, joten kumpu erikoisen hyvin on soveltunut kalmistopaikaksi. Kerrottiin, että yllämainitusta hiekanottopaikasta on useitakin pääkalloja löydetty. Kalmiston olemassaoloa tällä kummulla ei niinpöllen tarvitse epäillä. Lisäksi voidaan mainita, että vanhojen tietojen mukaan olisi paikalla ollut puukirkko.

A. O. Heikel, joka v. 1894 kävi Ihalemmin kylässä mainitsee matkakertomuksessaan erästä Kirkkomäestä, joka ilmeisesti on sama, kuin nyt kyseessäoleva löytöpaikka (SM 1894, s. 128):

»Noin puoli kilometriä kauempana Lehijärven rannasta on hietämäki, nimeltänsä Kirkkomäki, mainitun kylän Toukolan talon maal-

la. Rautatie kulkee läheltä sitä. Tästä mäestä on hiekanvedossa löydetty ihmisluita ja pääkalloja. Siellä voi myöskin nähdä useampia vajonneita hautoja. Kaivautin kolme sel-laista löytämättä muuta kuin eläinten luita. Rikkinäisen, mutta ennen löydetyn ihmis-pääkallon otin kumminkin tältä paikalta talteen.» Heikel esittää sitäpaitsi ajatuksen, että paikalla on sijainnut muinaisen Lehijärven kappeliseurakunnan kirkko. Ajatus tuntuukin hyvin uskottavalta; kuitenkin on pidettävä mielessä, että v:n 1932:n löytö todistaa, että tähän paikkaan on jo 1100-luvulla (tai 1200-luvun alkupuolella) ruumiita haudattu.

Koska löytöpaikka ei ollut millään tavalla uhattu, katsoin tarpeettomaksi tällä kertaa ryhtyä laajempia kaivauksia suorittamaan.

Uhrikivi Toukolan talon maalla.

N. 100 m NW-suuntaan Toukolan talon päärakennuksesta on keskellä peltoa uhrikivi, jossa on 36 selvää uhrikuoppaa. Kivi on kahtia haljennut.

Uhrikivi Savolan talon maalla.

Toukolan talossa kerrottiin myöskin eräästä toisesta uhrikivestä, joka sijaittisi Kirkkomäen ja Savolan talon välisellä pellolla. Sitä emme kuitenkaan löytäneet. Mainittu kivi on ilmeisesti sama kuin A. O. Heikelin kirjoituksessaan "Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa" (Bidrag XXIX, ss. 59-62) mainitsema kivi, joka hänen mielestään oli "hyvin merkillinen ja ensimmäinen laatuansa, kun Suomesta tunnetaan". Tästä kivistä sanoo Heikel m.m. "moni kivi tällä paikalla kohoaa paljoa enemmän kuin tämä, joka maanpintaa korkeammaksi tuskin ylenee". Heikelin julkaisemasta kuvasta

päätteen on tässä kivessä ainoastaan kahdeksan uhrikuoppaa.

Helsingissä joulukuun 21 p:nä 1933.

Nils Ahlberg

Hattula, Inalampi.

1. Kirkkomäen kaivosto (perunakuoppi-⁹¹⁶¹
en koudalla). Jossain paikassa kuvan etu-
laidana näkyvässä pellossa on Savolan uhri-
kivi. Foukolan uhrikivi sijaitsee suun-
nilleen puitten takana.

2. Uhrikivi Foukolan talon maalla.⁹¹⁶²